

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Proteus ofte Minne-beelden verandert in Sinne-beelden

Cats, Jacob

Rotterdam, 1627

XI. Mite purum vel sponte pluit

urn:nbn:de:bsz:31-101049

MITÉ PYRVM VEL SPONTE FLVIT.
XI.

HORAT. Tolle cupidinem
LIB. 2. Immitis uræ:
CAR. OD. 5. Iam te sequetur, jam protervâ
Fronte petet Lâlage maritum.
VIRG. Primis & adhuc crescentibus annis
Non mentem Venus ipsa dedit.
TERTULLIAN. Acerba res est, immatura virgo.

Vehvassen

Indienje minnen wilt, en dat met korte fwieren,
En stelt u sinnen noyt op al te jonghe dieren;
Te licht, eylaes! te licht, en dickmael op een spronck,
Wort yemant daer gheseyt; *mijn dochter is te jonck.*
Een rijper dient u best, daer vrijtje veel gheruster,
Doch meest indien u lief nu krijght een vlogghe suster;
Groen fruyt is wonder tay, ten wil niet vanden tack;
Tast naer een rijpe peer, soo pluckje met ghemack.

Mite pyrum vel sponte fluit.

S*I grave prolixos tibi pectus abhorret amores,
Candida conjugij si tibi meta placet,
Hanc ut ames sit cura, soror cui nubilis instat:
Nonne vides? frondes fronde premente ruunt.
Hac sit amica tibi, cui senior ingruit etas:
Crede mihi, causam tempus amantis agit.
Mitia sponte fluunt, pyra cruda tenacius haerent:
Nec sequitur facilem, que viret uva, manum.*

Fruict verdelet, aisement ne chet.

AMant, si tu ne veus languir de longue flame,
Adresse tes amours a quelque meure dame.
Ne voit on au vergers que meur fruct suit la main?
Et qu'au trop verdelet souvent on tire en vain?

Rijp

Rijp ooft, haest gheroost.

Vil yemant jonck ghewas van groene boomen trecken,
 Soo moet hy tot het werck sijn gantsche leden strecken.
 Maer komt hy metter handt ontrent een rijpe peer,
 Die scheyt van stonden aen, en sijght in haesten neer.
 Dus gaetet met den mensch, wanneer de leste stuypen
 Hem pranghen aende ziel, of inde leden kruypen;
 De jeught is wonder tay, en worstelt mette doodt,
 Maer die veel jaren telt, en houft maer eenen stoot.

Homo pomo similis.

Poma, sub autumnum curvos onerantia ramos,
 In calathos, digito vix bene tacta, fluunt:
 At movet, & totam quatit aspera villica matrem,
 Dum pyra prepropera vellit acerba manu.
 Vix luctantem animam, post vulnera multa, resolvit
 Cum petit imberbes mors inopina genas.
 At tremulo vix parca seni fatalia tangit
 Stamina, & ille suum labitur in tumulum.

La meure pomme, un vieil homme.

VEus tu voir la façon du trepasser des hommes?
 Mets tes yeux au jardin ou que l'on cueille pommes,
 Le fruit se tient au bois quant il est verdelet,
 D'un petit chocq du vent la meure pomme chet.

M A T V

IL m'est advis que bien a propos se peut icy apliquer un bon mot françois, dont fait mention le Sieur du Vair au traicte des responses d'Epictete (pour l'amour du quel je parleray françois pour ceste fois) un homme, un pomme, diét il, y adjoustant ce verset,

Noz corps, comme les fruiéts aux arbres
attachez,
Ou meurs tombent en terre, ou verds sont
arrachez.

In modo itaque moriendi homo pommo non ab similibus est. Et me semble que la diète comparaison est propre & vive pour exprimer la façon de mourir, & d'un robuste jeune homme, qui est encore en la fleur de son aage, & d'un bon vieil homme, qui ja va penchant vers la terre.

Omnia quæ secundum naturam sunt (ait Philosophus) sunt habenda in bonis: Mais tout ce que nous advient au revers du cours de la nature, est ordinairement fascheux. Ciceron semble ceste mesme façon de parler avoir emprunté d'Epictete, de laquelle il s'est servi au livre de la vieillesse, mais en termes plus aigus & esleveez entendez doncq parler ce grand Orateur en sa propre langue.

TGaet metten mensch, als mette peer,
De dees is ryp, en sijght ter neer;
De geen, noch groen, dient niet gepluckt,
Wert lijkwel vanden boom gheruckt.

Dit is een spreucke Epicteti, door de welke hy ons aerdichlijck af beeldt het onderscheyt tusschen het stervē van een longelinck, noch groen en tay zijnde van jeucht, en tusschē een out man, alreede nae der eerden hellende, en metten hoofde wysende werwaerts hy haest heenen moet. Welcke maniere van spreckē Cicero vā Epicteto schijnt ontleent te hebben. De Jonghelingen seyt hy sterven, gelijk als het vyer door kracht van water wert uytghebluft; de Oude gelijk een vyer dat van selfs ver-teert zijnde, begracft sick onder d'as-schen, en vergaet: of wel ghelijck boom-vruchten de welke groen zijnde werden van den boom gheruckt, ryp zijnde druypen van selfs daer henen. Alsoo, seyt hy sterven de jonghe door ghewelt, de oude als van rijpheydt.

CIC. LIB. DE SENECT.

ADolentes mihi mori sic videntur
ut aqua multitudine flammæ vis
opprimitur. Senex autem, sicut, sua spon-
te nullâ vi adhibita consumptus ignis

extinguitur: & quasi poma ex arboribus, cruda si sint, vi velluntur, si maturatione & cocta, decidunt. Sicut vitam adolescentibus vis aufert, sic senibus maturitas.

I

PHILIP.

*Jck begheere te verscheyden vanden lichame, ende met
Christo te zyn; want dat is verre het beste.*

VAnneer den bogartman het fruyt begint te plucken,
En dat hy met ghewelt moet aende tacken rucken,
Dat is een vaste peyl van haren wranghen aert,
Die even inde pluck haer vvesen openbaert.
Wanneer de bleecke doot comt trecken aende menschen,
En datse strevigh zijn, en om te leven vvenschen.
Dat is van stonden aen, dat is ghenoegh gheseyt,
Dat haer noch vvranghe sucht ontrent den boesem leyt.

Quod crudum, idem & pertinax.

V*illicus irrigui dum munera colligit horti,
Prodiga maturum sponte dat arbor onus:
Si qua legi renuunt, ramisque tenacibus haerent,
Scilicet ingrati poma saporis erunt.
Corpora mors hominum manibus cum vellit avaris,
Mens bona, ne sevi; sponte sequemur, ait.
Qui negat avelli se posse, Deoque resistit,
Exhibet, heu! crudi pectoris ille notas.*

ECCLESIAS. 41. 4.

Ne crains point la sentence de la mort.

SE tient fort aux rameaux quant meurre n'est la pomme;
Le fruit doux a manger bien aisement l'assomme.
Qui resiste au destin, & de la mort a cœur,
Cognoistre faiet, qu'il a mauvais humeurs au cœur.

QVOD

Feram avem cauea inclusam non opus est ut aliquis abigat, vel exire compellat, sed simulatq; cauea aperta est, statim in liberiore campum avolat. Corporis ergastulo inclusi sumus miseri mortales, parum & apertum aërem, in morte, nobis recludit Deus: quid stamus? nunquid, cum nauum exigitur, signum est nos in portu esse? Solem oriri quotidie & occidere videmus, nec turbamur, quia assuevimus, & natura hunc ordinem scimus. Quidni idem de vita ac morte iudicamus? Quid uspiam delectabilius quam animo securo, vel cum Simeone dicere posse, nunc dimitte seruum tuum Domine: vel cum Paulo; cupio dissolvi, & esse cum Christo? Tadio vita tamen mortem optare, quia vel aduersa corporis vel animi patimur, nec animosum foret, nec commendabile. Timidus aquè habendus est, & qui mori non vult, cum opus est, & qui vult, cum non oportet, ait Ioseph. Agedum ergo mi Christiane, nec tantus sit dolor, qui in mortem te impellat ante tempus moriendi, nec tanta voluptas, que te detineat, cum est tempus moriendi. Non eripitur hac vita, sed interruptitur, ut meliori reddatur; non consumitur, sed mittitur ad certiora spiritus.

TIs onnoodich eenen wilden voghel, die in een hutte opghesloten is, uyt de selve wech te dryven: want, de hutte maer open zijnde, sal van selfs ghenoech wech vlieghe. Wy menschen zijn in dit lichaem, als in een muete, ghevanckelijck henen gheset: Godt heeft ons de doot, als tot een ontslyter van desen kecker, toebereydet. Wat schricken wy, als den verlosser tot ons komt: het afeychen van veerschot, is dat niet een teycken dat wy ontrent die haven zijn, daer wy henen poochden? wy sien de Sonne dach aen dach rijfen en ondergaen, sonder dat sulcx ons eens verschricke. en waerom dat? overmits dat wy weten dat sulcx den ghemeenen loop der natueren is. Waerom en oordeelen wy mede soo niet, van ons leven en sterven? daer en is (mijns oordeels) niet heuchelijcker als, met vollen mont en met een bereyt ghemoet, te moghen segghen of met den ouden Simeon, nu laet Heere uwen knecht henen gaen in vrede: ofte met Paulo, ick wensche ontbonden te zijn, om met Christo te wesen. Door verdriet nochtans des levens, ofte om teghenspoet, 'tzy dan inden lichaem ofte ghemoede, en waert noch kloeckmoedelijck, noch prijelijck om de doot te wenschen. Hy is even vreesachtich en den ghenen die schroomt te sterven, als hy sterven moet, en den ghenen die sterven wil, als hy niet en moet. Wel aen dan, wie ghy zijt, ghy Christelijck ghemoet, laeter gheen weedom zijn, die u ter doot dringhe, eer het tijdt is, laeter gheen wellust wesen die u voor de doot doe eefelen, wanneer uwe tijdt ghekomen is.

Ons lichaem wert ons ghenomen, om een beter te gheven. Onsen gheest wert niet uytghebluft, maer herstelt.

SENECA EPIST. 26.

Quis exitus melior quam in finem suum naturâ solvente dilabi? lenis hac via est, subduci.

jam corrupta, qua non est fugienda, sed potius amplectenda: ut fiat voluntarium, quod futurum est necessarium.

CHRYS. SUPER MATH. IO.

Mors, munus necessarium est natura

offeramus Deo pro munere, quod pro debito teneamur reddere.